

การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน
ให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตในยุค BANI World
MANAGEMENT OF EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES AND STUDENT
ACTIVITIES TO DEVELOP LIFE SKILLS IN THE BANI WORLD ERA

พระครูสมุห์ทอง ฐิตปณโญ (บุตรดี)

Phrakhrusamuthong Thitapanyo (Butdee)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author E-mail: thong.mcu@gmail.com

Received: 20 สิงหาคม 2568; Revised 27 สิงหาคม 2568; Accepted 31 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอโลกแบบ BANI หรือ BANI World ซึ่งเป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจากวิกฤตต่างๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น สภาพภูมิอากาศ โรคระบาด ความไม่เท่าเทียม และความไม่แน่นอนของโลก เป็นต้น โดยสรุปว่าแนวคิดที่มีอยู่ เช่น VUCA ไม่เหมาะสมสำหรับโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีแนวคิดใหม่ คือ BANI โลกแบบ BANI ประกอบไปด้วย 1) โลกที่เปราะบาง (B – Brittle) 2) โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A – Anxious) 3) โลกที่คาดเดายาก (N – Nonlinear) 4) โลกที่เข้าใจยาก (I – Incomprehensible) ดังนั้น กระบวนการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตในยุค BANI World ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา 2) การวางแผนการใช้หลักสูตร คือ การเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ในระดับชั้นเรียนโดยครู 3) การจัดซื้อและแหล่งเรียนรู้ในการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการนิเทศติดตามใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) การประเมินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการประเมินผลใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน กระบวนการทั้งหมดเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ที่จะช่วยให้นักเรียนที่เป็นวัยรุ่น/วัยเรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร, กิจกรรมนักเรียน, การพัฒนาทักษะชีวิต, ยุค BANI World

Abstract

This academic article aims to propose The BANI World is a concept conceived by Jamais Cascio, an American anthropologist who studies human behavior, informed by the various crises the world is facing, such as climate change, pandemics, inequality, and global uncertainty in conclusion, existing concepts such as VUCA are not suitable for the rapidly evolving world. A new concept, BANI, is needed. A BANI world consists of 1) a brittle world (B – Brittle), 2) a world full of anxiety (A – Anxious), 3) a world that is difficult to predict (N – Nonlinear), and 4) a world that is difficult to understand (I – Incomprehensible) Therefore, the process of managing extra-curricular activities and student activities to develop life skills in the BANI World era consists of 6 steps: 1) Curriculum management planning is the process of creating a curriculum at the educational institution level. 2) Planning the use of the curriculum is the preparation for using the school curriculum that has been created in the classroom by teachers. 3) Organizing media and learning resources for using the curriculum is the process of promoting and supporting resources for using the curriculum. 4) Implementation of the curriculum means implementing the curriculum in managing student learning. Supervision and monitoring of the curriculum means supervising and monitoring the curriculum in managing student learning 6. Curriculum use evaluation is the process of evaluating the use of the curriculum in managing student learning. The whole process is to develop life skills that will help students who are teenagers/school age to be able to face various situations that occur in daily life effectively.

Keywords: Management of Extra-Curricular Activities, Student Activities, Life Skills Development, BANI World Era

บทนำ

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขหรืออาจกล่าวได้ว่าทักษะชีวิต คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างปลอดภัย (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568)

ทักษะชีวิตเผยแพร่โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลรู้จักดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคม โดยไม่เป็นภาระของสังคม เน้นความสำคัญของบุคคลให้รู้จักการปรับตัว พร้อมการเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น องค์การอนามัยโลก (WHO) จึงให้ความหมายทักษะชีวิตเป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ (ทัศนคติ) และทักษะซึ่งสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ตัวให้บุคคลอยู่รอดในสภาพสังคมและวัฒนธรรมยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุขและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568)

ประกอบกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและแนวโน้มทางสังคมต่างๆ ทั้งภายในประเทศและระดับโลกเป็นยุค Disruptive World ซึ่งโลกปัจจุบันมีความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติต่างๆ มากมาย รวมถึงเป็นโลกแบบ BANI World (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) คำว่า VUCA

เป็นคำที่คิดค้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980 ในช่วงยุคหลังสงครามเย็น เป็นคำที่อธิบายโลกที่เป็นอยู่ในเวลานั้น อีกทั้งยังนำมาประกอบการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจในยุคหลังปี 2000 อีกด้วย โดยแต่ละตัวอักษรแทนคุณสมบัติของโลก ได้แก่ โลกที่ผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) แม้การนิยามสภาวะความผันผวนของโลกด้วย VUCA จะได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษ 2000 ที่ผ่านมา แต่ปัจจุบันหลังการระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก การอธิบายโลกด้วย VUCA อาจจะไม่เพียงพอหรือชัดเจนนัก และในช่วงสองปีที่ผ่านมาได้เกิดแนวทางในการอธิบายโลกยุคใหม่หลังการระบาดของ COVID-19 ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอย่างมาก ด้วยคำว่า “BANI”

โลกแบบ BANI หรือ BANI World เป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกา ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจากวิกฤตต่างๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น สภาพภูมิอากาศ โรคระบาด ความไม่เท่าเทียม และความไม่แน่นอนของโลก เป็นต้น โดยสรุปว่าแนวคิดที่มีอยู่ เช่น VUCA ไม่เหมาะสมสำหรับโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีแนวคิดใหม่ คือ BANI (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

โลกแบบ BANI จึงเป็นมากกว่าการอธิบายโลกทางกายภาพแบบ VUCA แต่ช่วยให้มองเห็นโลกที่กระทบต่ออารมณ์ของผู้คนด้วย เช่น ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบด้าน โลกแบบ BANI (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ประกอบไปด้วย

1. โลกที่เปราะบาง (B – Brittle) ระบบในสังคมดูยืดหยุ่นและแข็งแกร่ง แต่ความจริงแล้วเปราะบางภายใต้ความเครียด มีความอ่อนไหวต่อสิ่งต่างๆ ได้ทุกเมื่อ และธุรกิจทั้งหมดที่สร้างขึ้นบนรากฐานที่เปราะบาง สามารถพังทลายได้ในชั่วข้ามคืน โครงการหรือแผนงานจะมีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอยู่ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากความผันผวนของโลกรอบด้าน แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีคามยืดหยุ่นจึงอาจถูก Disrupt ได้ตลอดเวลา

2. โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A – Anxious) เนื่องจากอะไรก็เกิดขึ้นได้ในโลกแบบ BANI จึงนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ หากเกิดความผิดพลาดในการดำเนินงานบ่อยหรือประสบปัญหาซับซ้อนเกินกว่าจะรับมืออาจนำไปสู่สภาวะความสิ้นหวังของบุคลากร และนำองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤต ความวิตกกังวล (Anxious) มีลักษณะเป็นความรู้สึกไร้พลัง รู้สึกหมดหนทางและถูกครอบงำด้วยความท้าทายของตนเอง และมันจะมาพร้อมกับความวิตกกังวล ความเครียด และความหวาดกลัวที่ไม่สามารถรับมือกับสิ่งที่โลกภายนอกต้องการ และไม่รู้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง จึงเป็นการยากหรือเป็นไปไม่ได้เลยที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกต้อง

3. โลกที่คาดเดายาก (N – Nonlinear) การคาดเดายากในโลกแบบ BANI เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง หมายถึง สาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กันและไม่สามารถคาดเดาแนวโน้มได้ สาเหตุเล็กๆ อาจนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่เกินคาดเดา

4. โลกที่เข้าใจยาก (I – Incomprehensible) การคาดการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งหรือการวางแผนควบคุมให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นตามต้องการอาจจะทำได้ยากในโลกแบบ BANI เพราะมีความผันผวน พลิกผันอยู่ตลอดเวลา

ความสำคัญของทักษะชีวิตสำหรับวัยรุ่นและวัยเรียน

วัยรุ่นและวัยเรียนเป็นช่วงวัยของการเจริญเติบโตและการพัฒนาในหลายๆ ด้าน เป็นช่วงระยะเวลาในการเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและการเติบโตทางด้านจิตใจอย่างรวดเร็วและได้รับอิทธิพลจากภายนอกมากกว่าพ่อแม่หรือครอบครัว มีความคิดเป็นอิสระ มีความคิด

สร้างสรรค์ เติบโตด้วยจินตนาการและกล้าท้าทายตนเองให้ลองทำสิ่งใหม่ เป็นวัยของการลองผิดลองถูก วัยรุ่นหรือวัยเรียนจึงเป็นวัยจุดเปลี่ยนของชีวิตและเป็นช่วงเวลาในการพัฒนาศักยภาพด้านดีของตนเอง เป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน และการเสริมสร้างทักษะทางด้านสังคม (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568)

ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill)

ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การพัฒนาในช่วงวัยเรียนอายุตั้งแต่ 5 ถึง 14 ปี และวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 15 ถึง 21 ปี ครอบคลุมทั้งทางกาย ใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา กล่าวคือให้เด็กทุกคนมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม ได้รับการปลูกฝังมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมอันดี เช่น ความเป็นคนดี ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีภูมิคุ้มกันต่อพฤติกรรมเสี่ยง การก่อปัญหาหรืออาชญากรรม ได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ มีทักษะชีวิตและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการเรียนรู้ การวางแผน การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความสามารถด้านภาษาการเงิน ศิลปะ ทักษะด้านดิจิทัล และเทคโนโลยี รวมถึงความเป็นพลเมืองโลก ความสามารถในการปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ความยืดหยุ่นทางความคิด ตลอดจนทักษะที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงานในอนาคต มีทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้สังคมที่มีความแตกต่างระหว่างช่วงวัยและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป้าหมายการพัฒนาคนไทยช่วงวัยนี้ คือ การพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งกายใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ตลอดจนทักษะพื้นฐานและทักษะที่เชื่อมโลกการทำงานในอนาคตที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยหลักในการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนก่อนเข้าสู่สังคมวัยทำงานอย่างเต็มตัว ประกอบกับกลไกทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาภาคบังคับ รับบทบาทหน้าที่โดยตรงและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น อีกทั้งประชากรปัจจุบันในช่วงวัยนี้ ได้แก่ Generation Z และ Alpha ยังเกิดและเติบโตในสภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กล่าวถึง ทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs ดังนี้

3Rs ประกอบด้วย อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คิดเลขเป็น (Arithmetics)

8Cs ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ 8) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

นอกจากนี้ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564 : 88-99) ได้พบว่าการศึกษากับชุดทักษะองค์ความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นต่อการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future skill) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. ทักษะเชิงความรู้พื้นฐาน ทักษะและองค์ความรู้ในสาระวิชาหลัก อาทิ ทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) และความรู้ทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาสากลของโลก ความรู้ทางคณิตศาสตร์และการคำนวณ (Mathematics and Numeracy) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ภูมิศาสตร์ (Geography) ประวัติศาสตร์ (History) และความสามารถทางศิลปะ (Art) ยังคงมีความสำคัญสำหรับการพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และการเงิน (Economic and Financial Literacy) กับความรู้ทางธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Business and Entrepreneurial Literacy) เป็นทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพแห่งอนาคต จึงเริ่มมีการเรียนรู้ตั้งแต่ช่วงวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถประกอบอาชีพเสริมหรือเข้าสู่บริบทการทำงานได้เร็วขึ้น รองรับโครงสร้างอาชีพในโลกยุคใหม่และตอบโจทย์ปัญหาการขาดแคลนแรงงานซึ่งมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2. ทักษะเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ซึ่งมีบทบาทหลักคือการเรียนรู้และพัฒนาตัวเอง การเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) ที่มีความกระตือรือร้นและลงมือทำเป็นทักษะแห่งอนาคตที่จำเป็นอย่างมากในทักษะกลุ่มนี้ เพราะการเรียนรู้การสอนยุคใหม่มีแนวโน้มไปสู่การเรียนรู้เป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้นตามไปด้วยความสามารถในการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ตักตวงลึกความคิดและเป็นผู้ลงมือหรือร่วมลงมือตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองมากกว่าเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียว

3. ทักษะทางสติปัญญา ทักษะทางสติปัญญาเป็นกลุ่มทักษะจำเป็นแห่งอนาคตที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปฐมวัย โดยการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับทักษะเชิงความรู้และการรู้คิดสำหรับช่วงวัยเรียน/วัยรุ่นนี้จะมีผลซึ่งกันและกัน ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดตัวเอง (Metacognition) นอกจากนั้นยังมีทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) พัฒนาให้เด็กเปิดรับมุมมองที่แปลกใหม่ รู้จักปรับปรุงและสร้างแนวคิดใหม่ที่หลากหลาย สร้างสรรค์แนวคิดให้กลายเป็นนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม มักกล่าวคู่กันกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

4. ทักษะทางอารมณ์และสังคม ทักษะทางอารมณ์และสังคมเป็นอีกหนึ่งกลุ่มทักษะจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตัวรอดในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและอาชีพ ทักษะในกลุ่มนี้ที่สำคัญสำหรับช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ประกอบด้วย ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง เช่น การกำกับตัวเอง (Self-regulation) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ความอดทน (Patience) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมในฐานะพลเมือง รวมทั้งมีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ รับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถของตน (Self-efficacy) และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การเข้าใจผู้อื่น (Empathy) การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship Building) การสื่อสาร (Communication Skills) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaborative Skills) ทักษะทางอารมณ์และสังคม ทักษะสุดท้ายของช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ซึ่งสำคัญที่สุดคือความสามารถในการทำความเข้าใจ เรียนรู้และปรับตัว (Adaptability) ให้เข้ากับโครงสร้างและบริบทสังคม เทคโนโลยี การเรียนรู้และอาชีพรูปแบบใหม่ได้

ทักษะชีวิตที่ควรฝึกฝน

ทักษะชีวิตคือสิ่งที่ “ต้องฝึกฝน” ทักษะชีวิตเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเพิ่มขีดความสามารถของวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นความสามารถในการปรับตัวและพฤติกรรมเชิงบวกที่ช่วยให้วัยรุ่นสามารถจัดการกับความต้องการและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัยรุ่นที่มีทักษะชีวิตต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ มีความหวังและหาโอกาสในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ยากลำบาก สามารถคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี รู้จักเอาใจใส่ผู้อื่น และสามารถจัดการกับชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดทักษะชีวิตไว้ 10 ทักษะ (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568) ได้แก่

1. ทักษะการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ เช่น ถ้าบุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนเองที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสุขภาพหรือความปลอดภัยในชีวิต โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะทำให้มีผลต่อสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ
2. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจจนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไขได้
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในทางความคิด ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการคิดแบบสร้างสรรค์เพื่อค้นหาทางเลือกต่างๆ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และประเมินปัญหาหรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถช่วยให้วัยรุ่นตระหนักและประเมินผล สิ่งที่จะมีผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของตนเอง เช่น การรู้จักคุณค่าในตนเอง การจัดการกับความกดดันจากเพื่อนๆ หรือการรับข้อมูลจากสื่อต่างๆ
5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) หมายถึง ความสามารถในการส่งสาร ทั้งความคิดและความรู้สึก ผ่านคำพูดและท่าทาง (วัจนภาษาและอวัจนภาษา) ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การเจรจาต่อรอง การขออภัย การให้ความช่วยเหลือ หรือแม้กระทั่งการปฏิเสธ
6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) หมายถึง ความสามารถอันลึกซึ้งในการริเริ่มและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับผู้คนรอบข้าง โดยอาศัยการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ความเห็นอกเห็นใจ และการเปิดใจรับฟัง เพื่อสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน และครอบคลุมถึงความสามารถในการประคับประคองและดูแลความสัมพันธ์นั้นให้เติบโตและมั่นคงในระยะยาว สามารถรับมือกับความขัดแย้งได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ เพื่อรักษามิตรภาพและความร่วมมืออันดีให้คงอยู่ได้นาน
7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจสภาวะภายในของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ ความรู้สึก จุดแข็ง จุดอ่อน หรือสิ่งที่ตนต้องการและไม่ต้องการอย่างแท้จริง การรู้จักตนเองเช่นนี้ จะช่วยให้สามารถรับมือกับความเครียดและสถานการณ์กดดันต่างๆ ได้ดี

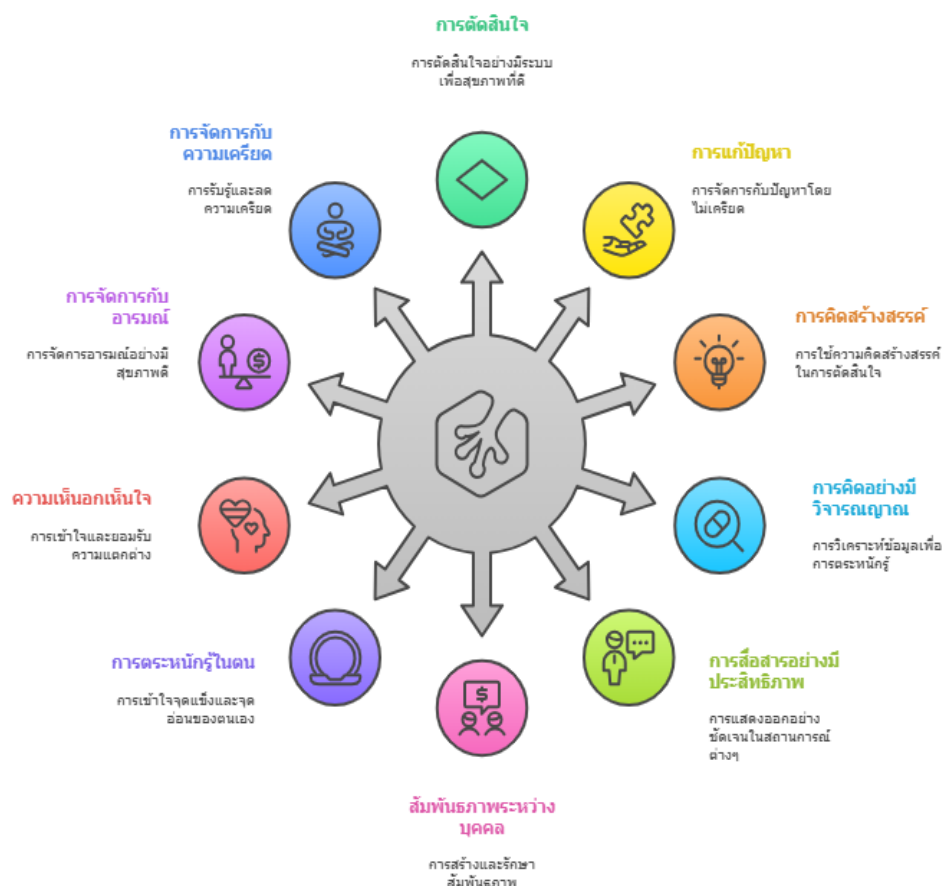
ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทักษะดังกล่าวยังเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมอื่นๆ เช่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดี การตัดสินใจที่เฉียบคม และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา อาชีพ ศาสนา ความเชื่อ สติปัญญา เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถยอมรับความแตกต่าง เกิดการช่วยเหลือบุคคลที่ด้อยกว่าเรา หรือได้บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อน

9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธและความโศกเศร้า ที่ส่งผลทางลบต่อร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสม

10. ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียดเพื่อให้เกิดพฤติกรรมในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

ทักษะชีวิตทั้ง 10 ทักษะนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ ต้องอาศัยการฝึกฝน ซึ่งการจะเป็นวัยรุ่นที่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะที่ดีนั้นต้องฝึกฝนตนเองให้มีจุดแข็งในด้านทักษะการวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการปฏิบัติตนที่เหมาะสม รู้จักที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง และพร้อมที่จะเผชิญหน้าและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีความพร้อมที่จะจัดการกับชีวิตของตนเองได้ จึงกล่าวได้ว่าวัยรุ่นที่มีทักษะชีวิตจะเป็นผู้ที่มีเหตุผลรู้จักเลือกใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขในสังคม สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทักษะชีวิต (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2568)

ปัจจัยการบริหารหลักสูตรที่จะมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารหลักสูตร

ปัจจัยการบริหารหลักสูตรที่จะมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรในการส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับนักเรียน (พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์, 2566) ได้แก่

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการนำความรู้ แนวคิดและวิธีการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างขวัญกำลังใจ ให้คำปรึกษาที่ดีในการแก้ปัญหา มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารหลักสูตร รอบรู้เนื้องานตลาด อารมณ์มั่นคง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการประสานงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2. คุณลักษณะของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการ จัดทำและการใช้หลักสูตร มีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร มีความรู้ตรงตามสาขามีทักษะเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับตัวชี้วัด พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความสามารถในการจัดทำสื่อและนำเสนอแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อหาสาระมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน และเครือข่ายสถาบันการศึกษาอื่นๆ ร่วมส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาตามความเหมาะสม สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต มีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของชุมชน ท้องถิ่น สภาพแวดล้อมในสภาพจริง ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารวิชาการ กำกับติดตามการดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมายและบริบทที่เกี่ยวข้อง

4. การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร สถานศึกษามีการสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ แหล่งเรียนรู้ รวมถึงทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนทางวิชาการในสถานศึกษา

5. การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสม จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียน เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศภายในให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สะอาดปลอดภัย แสงสว่างเพียงพอ โต๊ะ เก้าอี้ มีสภาพเหมาะสม มีแหล่งสืบค้นข้อมูลและห้องปฏิบัติการสำหรับฝึกทักษะ มีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการ จัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียน

สรุป การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ทั้งจากผู้บริหาร ครูผู้สอน สถานศึกษา และผู้เรียน การบริหารจัดการที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

กระบวนการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต

พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ (2566) กล่าวว่า กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับโรงเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวางแผนการบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร หรือ คณะทำงานในการจัดทำหลักสูตร
- 1.2 วิเคราะห์สารสนเทศจุดแข็งจุดอ่อนความต้องการของผู้เรียนข้อมูลประกอบการจัดทำหลักสูตร
- 1.3 การวางแผนประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อสร้าง

เสริมความเข้าใจในการใช้หลักสูตร

1.4 การวางแผนสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ สื่อ แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี อาคาร ปฏิบัติงานอาชีพและแหล่งเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

- 1.5 การวางแผนพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้

2. การวางแผนการใช้หลักสูตร คือ การเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ในระดับชั้นเรียนโดยครู ประกอบด้วย

2.1 การวางแผนเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้ ทำความเข้าใจในการใช้หลักสูตรกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

- 2.2 การสร้างความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้กับครู

- 2.3 การวางแผนจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามความสามารถและความถนัด

- 2.4 การวางแผนการกำกับติดตามการใช้หลักสูตร

- 2.5 การวางแผนการประเมินการใช้หลักสูตร

3. การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ในการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

- 3.1 การจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่เพียงพอ

- 3.2 จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ สื่อ เทคโนโลยี

- 3.3 การเลือกใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้

- 3.4 การสนับสนุนทางวิชาการโดยทำข้อตกลง (MOU) กับสถานประกอบการในการฝึกทักษะอาชีพ

4. การดำเนินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

- 4.1 การออกแบบการเรียนรู้ เนื้อหา ตัวชี้วัด กิจกรรมการเรียนรู้

- 4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

- 4.3 จัดกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

5. การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการนิเทศติดตามใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

- 5.1 การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการนิเทศภายใน

- 5.2 การสร้างความเข้าใจในแก่ผู้รับการนิเทศ

- 5.3 นิเทศการใช้หลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลและรายงานผลการนิเทศ

6. การประเมินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินประเมินผลใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

- 6.1 กำหนดผู้ประเมินการใช้หลักสูตร
- 6.2 กำหนดเครื่องมือ รูปแบบการประเมินการใช้หลักสูตร
- 6.3 ประเมินการใช้หลักสูตร
- 6.4 สรุป รายงานผลการใช้หลักสูตร

โดยสรุป กระบวนการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา 2) การวางแผนการใช้หลักสูตร คือ การเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ในระดับชั้นเรียนโดยครู 3) การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ในการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการนิเทศติดตามใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) การประเมินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินประเมินผลใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทสรุป

โลกแบบ BANI หรือ BANI World เป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกา ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจากวิกฤตต่างๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น สภาพภูมิอากาศ โรคระบาด ความไม่เท่าเทียม และความไม่แน่นอนของโลก เป็นต้น โดยสรุปว่าแนวคิดที่มีอยู่ เช่น VUCA ไม่เหมาะสมสำหรับโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีแนวคิดใหม่ คือ BANI โลกแบบ BANI ประกอบไปด้วย 1. โลกที่เปราะบาง (B – Brittle) 2. โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A – Anxious) 3. โลกที่คาดเดายาก (N – Nonlinear) 4. โลกที่เข้าใจยาก (I – Incomprehensible)

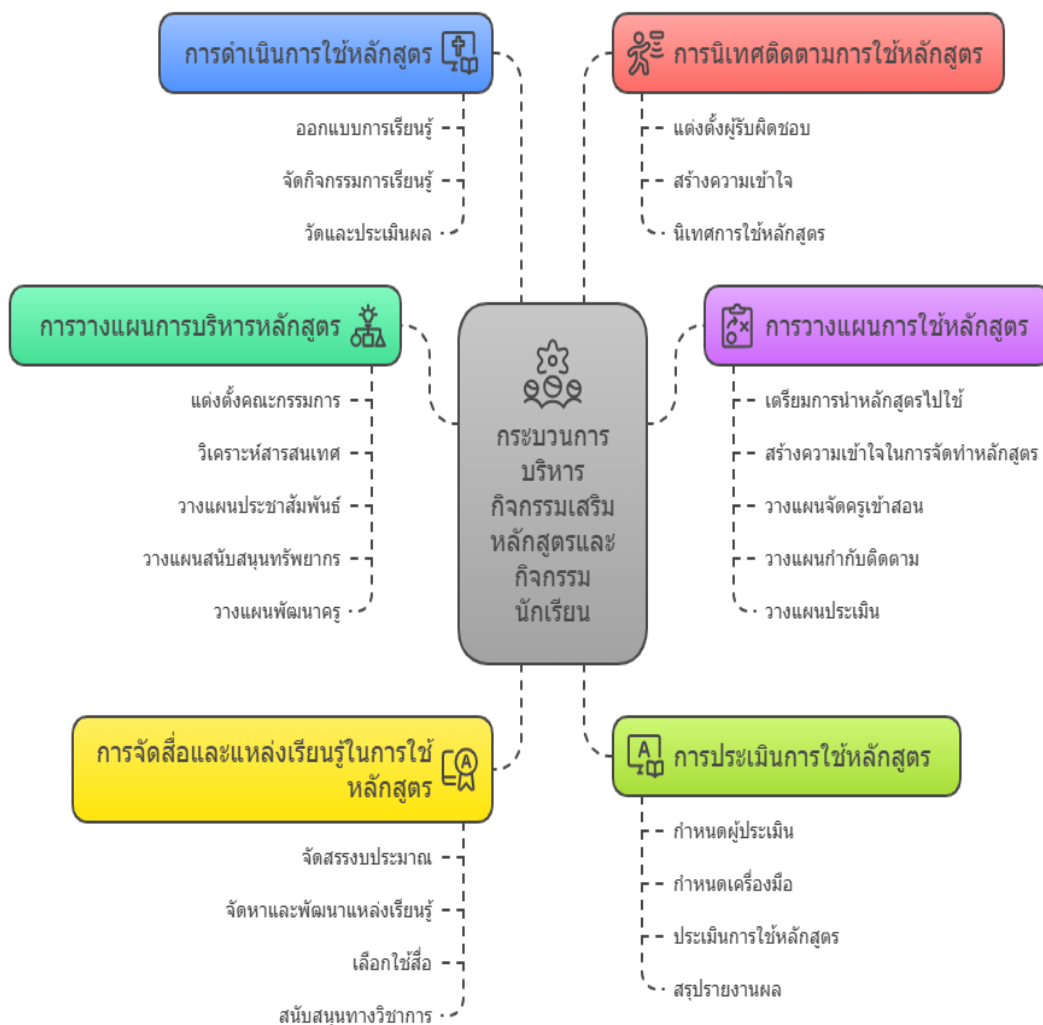
ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การพัฒนาในช่วงวัยเรียนอายุตั้งแต่ 5 ถึง 14 ปี และวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 15 ถึง 21 ปี ครอบคลุมทั้งทางกาย ใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา กล่าวคือให้เด็กทุกคนมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม ได้รับการปลูกฝังมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมอันดี เช่น ความเป็นคนดี ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม มีภูมิคุ้มกันต่อพฤติกรรมเสี่ยง การก่อปัญหาหรืออาชญากรรม ได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ มีทักษะชีวิตและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการเรียนรู้ การวางแผน การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความสามารถด้านภาษาการเงิน ศิลปะ ทักษะด้านดิจิทัล และเทคโนโลยี รวมถึงความเป็นพลเมืองโลก ความสามารถในการปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ความยืดหยุ่นทางความคิด ตลอดจนทักษะที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงานในอนาคต มีทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้สังคมที่มีความแตกต่างระหว่างช่วงวัยและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป้าหมายการพัฒนาคนไทยช่วงวัยนี้ คือ การพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งกายใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กล่าวถึง ทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs ดังนี้ 3Rs ประกอบด้วย อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural

Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

กระบวนการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตในยุค BANI World ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา 2) การวางแผนการใช้หลักสูตร คือ การเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ในระดับชั้นเรียนโดยครู 3) การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ในการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการในการส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการนิเทศติดตามใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) การประเมินการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการประเมินผลใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน กระบวนการทั้งหมดเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ที่จะช่วยให้นักเรียนที่เป็นวัยรุ่น/วัยเรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน
ให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตในยุค BANI World

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). (2562, 18 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136
- พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์. (2566). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2568). ทักษะชีวิต สิ่งสำคัญวัยรุ่นศตวรรษที่ 21. แหล่งที่มา <http://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/บทความ-วัยรุ่น-ทักษะชีวิต/> สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2568.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2566). ความเคลื่อนไหวการศึกษาไทย และการศึกษาโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.